

KANGERLUSSUAQ TIKILLUARIT

Minder om Søndrestrom

Af Jørgen Fleischer

Jeg er nok en af dem, der gemmer på dejlige minder om Søndrestrom fra passagerflyvningens start i Grønland. Jeg var ikke med i ruteåbningen, da det første passagerfly via Søndrestrom over Nordpolen til Los Angeles lettede fra Kastrop en regnfuld novemberaften i 1954. Men jeg vinkede til journalistkolleger, der var så heldige at blive udvalgt som deltagere på denne betydningsfulde tur. Men siden har jeg tilbragt timer, ja dage i Grønlands indfaldsport. Jeg havde jobblant andet den opgave at følge med Tordenskjolds soldater, når de var på embedsrejsse.

Boede i telte

Dengang var et ophold i Søndrestrom ikke så komfortabelt som nu. Jeg husker, at vi unge tit blev henvist til at bo i de såkaldte amerikanske telte med trægulve, feltsejle og gammeldags servanter. Og det var en oplevelse at se den store lufthavnsbygning under opførelse. Store jernbetonpæle blev rammet og dampet ned i den evig frose jord med en hale af sky og mudder vældende op af jorden. Og det var skønt at se resultatet. Sikken en forandring! Der var oven i købet to suiter med særskilt soveværelse og lille køkken, beregnet for betydningsfulde gæster. Landsrådets

første formand Erling Høegh boede tit i en af dem.

Det var i den suite, landsrådsformanden engang sagde til mig: — Lille Kiki, hvad vil du med den cognac, du købte her på udturen? Nu har vi været i Paris, Edinburgh, København og Reykjavik. Og du har stadig ikke rørt ved flasken!

En glad indianer

Men det var også i Søndrestrom, jeg havde problemer med en flaske. En strålende aften i midnatssol sad jeg i et hotelværelse og hyggede mig sammen med den store grønlandsfotograf Jette Bang og en indiansk skrothandler, der var aftenens glade vært. In-

dianeren var i hopla, dansede trommedans og sang sit hjemlands vemodige sange.

Jeg fortalte Jette Bang, at jeg var med i hendes berømte bog »Grønland«, hvor hun havde taget et billede af mig som barn. Jeg var sammen med en morlil og fiskede på isen efter de småpolartorsk. De forsvandt nordpå, da klimaet blev mildere i midten af 1930'erne.

Som vi sad der og havde det rigtig hyggeligt, kom »Hotel Knud«, direktør Knud Rasmussen. Han var temmelig ophidsset og udløste sin galde over mig. Han var nemlig skuffet over, at Lille Jørgen, der netop var blevet udnævnt

til ansvarshavende redaktør kunne finde på at hugge hans whiskyflaske.

Men misforståelsen blev snart opklaret. Det viste sig nemlig, at det var vor glade vært indianeren, der havde »lånt« hoteldirektørens flaske.

Rypejæger i laksko!

Som allerede nævnt har jeg oplevet lange ventetider i Søndrestrom. Engang var jeg en hel uge på hotellet inden jeg kunne komme videre. Det var i januar 1972 på vej hjem fra kong Frederiks bisættelse i Roskilde Domkirke. Jeg var sammen med Tordenskjolds soldater som Jonathan, Lars Emil og den meget populære Hansepajak.

Vi fik tiden til at gå med forskellige sysler, og en dag fandt Hansepajak på at tage på rypejagt. Han lånte en salonrifel og tog af sted i 30 graders kulde, iført laksko!

Men Hansepajak var som sædvanlig heldig og fik en halv sne rype. Jeg husker, hvor skønt det var, da vi ned rypesuaasat i Jonathans suite og lyttede til dejlig musik.

Efter en uge i Søndrestrom kunne vi stadig ikke komme til Nuuk, og tidspunktet var kommet, hvor det første fælleskommunalmøde skulle finde sted i Ilulissat under deltagelse af daværende grønlandsminister Holger Hansen. Derfor rejste hele selskabet til Ilulissat, hvor vi havde det dejligt på det ny luksushotel »Hvide Falk«.

Agterudsejling

Jeg havde også oplevet at blive agterudsejlet i Søndrestrom på en temmelig flovmåde. Der var ingen som helst undskyldning for den fadæse, for jeg var pinlig ædru. Og det foregik på den måde:

I slutningen af maj 1967 var jeg klar til tage videre med SAS fra Søndrestrom på vej til tronfølgerens bryllup med Henrik. Da SAS-maskinen landede og det store rykind begyndte, fandt jeg på at gå en tur. Da jeg vendte tilbage var alt roligt, og jeg satte mig ved et bord med en kop te. Og pludseligt syntes jeg, at alt var betænkeligt roligt. Det viste sig også, at maskinen var ved at lette.

Der sad jeg og var lang i ansigtet! Og netop som maskinen fløj over hotellet, kom »Charme-Hans«, KGHs direktør Hans C. Christiansen hen til mig og sagde:

— Jeg synes, du hænger med næbbet, må jeg invitere dig til en middag i aften?

Det var en stormiddag med basens officerer og landshøvdingen.

»Charme-Hans« fik ondt af mig og sagde, at jeg var velkommen til at tage med ham. Han skulle nemlig til København over Thule dagen efter.

Men landshøvdingen havde endnu bedre forslag. Han var som kongelig bryllupsgæst på vej til København i egen maskine. Han var formand for Grønlandsfly og skulle med selskabets DC-6'er, der skulle til eftersyn i Stavanger i Norge. Og han sagde:

— Jørgen, du behøver ikke at tage den lange omvej over Thule. Der er masser af plads i min maskine. Du kan også gøre lidt nytte undervejs. Du kan for eksempel bære min sabel!

Flinke mennesker

Ventetiden i Søndrestrom har aldrig faldet mig lang, takket være Steen Malmquist, som jeg har kendt fra ungdomsårene. Hans far var handelschef i Egedesminde, da jeg gik på efterskolen der. Når forældrene var inviteret ud, plejede vi unge at holde ungdomsbal i deres hjem.

Steen Malmquist har mange gange taget mig med bilture i omegnen også på isen, hvor vi en dag så en rabiensramt ræv. Jeg har også været med på flyvture med Steen som pilot over Paradisdalen og dens moskusokser.

Jeg husker også middagene hos amerikanerne med Steen. Amerikansk middag startede som regel med drinks, hvor man underholdt hinanden i et par timer, før man satte sig til bords. Måltidet begyndte gerne med salat og efterfulgtes af fingerstore Florida-rejer. Så kom den enorme farmerbøf med bagt kartoffel, men uden sovs. Man skar kødet i passende stykker, lagde kniven på bordet og spiste med gaffelen, som man holdt i højre hånd. Og efter en kop kaffe afsluttes måltidet med is!

Det kunne være koldt i Søndrestrom om vinteren. Engang på vej til middag hos amerikanerne oplevede jeg minus 43 grader. Det var som at få slag i ansigtet, de få skridt på vej til døren. Men det glemte jeg snart, for der var altid varme og flinke mennesker i Søndrestrom.

Kangerlussuaq
50-iliininni
pilluarit
Inuulluaqquasilluta

Tillykke
Sdr. Strømfjord
med de 50 år.
Venlig hilsen

SAS

Timmisartumut tikilluarit
Velkommen ombord

SAS

Hjemmestyret overtager Søndre Strømfjord

Det sker den 1. oktober 1991, og samtidig er 50 år gået siden amerikanerne anlagde basen

Af Jørgen Fleischer

Den 1. oktober 1991 bliver en mærkedag i Søndrestøms historie som Grønlands vigtigste indfaldsport. Den dag overtager hjemmestyret hele det civile område, som dag er underlagt forsvarsministeriet. Som leder er en tidligere amerikansk oberst ansat og får titel af lufthavnchef. Den hidtidige administrator Steen Malmquist bliver vicelufthavnchef.

En uge senere, den 7. oktober runder Søndrestrom 50 år som amerikansk militærbase. Den dag i 1941 ankom det første amerikanske skib til Gertrud Rasks Havn, som bunden af Søndrestrom hed dengang. Amerikanerne gik straks i gang med at anlægge havn, vej og landingsbane, og allerede i februar 1942 landede det første fly, og siden har lufthavnen været i funktion.

Men Søndrestrom har først og fremmest været Grønlands bedste rensjægerområde gennem tiderne. Heri Paradisdalen færdedes falskprofeten Habakuki i 1700-tallet og hans kone Maria Magdalena fik her sine åbenbaringer. Området var så godt til græsning, at rigsdagens delegation kom herop i sommeren 1923 med skibet Gertrud Rask og undersøgte mulighederne for fåreavl. Og mange år senere overførte den navnkundige zoolog Chr. Vibe 27 moskusoksekælve fra Østskysten til Paradisdalen, hvor bestanden siden 1965 er vokset til over 3000 dyr.

Første grønlandsflyvning

Søndrestrom har også tiltrukket videnskabsfolks opmærksomhed. En amerikansk ekspedition under professor Hobbs ledelse havde en klimatologisk station ved havneområdet i årene 1927-29. Det var i langdistanceflyvningens barndom, og i 1928 fik to amerikanere, Hassel og Creamer, ideen til at lave en polarrute. De to flypionerer kontaktede professor Hobbs, som lagde benzindepoter og afmærkede en bane. Over kortbelgeradien meddelte se så tidspunktet for ankomsten til Søndrestrom.

Men flyverne for vild, løb tør for benzin og landede på indlandsisen i bunden af Sukkertoppen. Der gik 14 dage, hvor hele Vestgrønland ledte efter dem. Og til sidst observerede nogle rensjægere røgsignalerne og underrettede professor Hobbs.

Således endte det første forsøg på at flyve til Grønland. Men resterne fra den afmærkede landingsbane fra dengang kan ses endnu. For nogle år siden fandt Steen Malm-

quist nogle benzindunke og kasse med batterier på det store lerområde for enden af landingsbanen.

Kystflyvningens start

Efter krigen var Søndrestøms dage som militærbase så godt som talte. Amerikanerne forlod nemlig basen omkring 1949. Men et halvt år senere kom der pludselig gang i aktiviteterne på basen som følge af Korea-krigen. Og med åbningen af polarruten mellem København og Los Angeles i november 1954 fik Søndrestrom betydning for den civile luftfart. Basen blev en vigtig mellemstation, hvor man tankede op og skiftede mandskab på langdistanceflyvningen mellem Europa og Amerika.

Men først fire år senere fik Grønland glæde af polarruten. da kystflyvningen startede. Anledningen var et uheld. som passagerskibet »Umanak« kom ud for ved kryolitminen. Pludselig stod man med en masse Danmarks-passagerer uden mulighed for videre transport.

KGH handlede imidlertid hurtigt og chartered et canadisk Catalina-fly. Og i foråret 1958 var der ligefrem en vertabel luftbro mellem Kastrop og Søndrestrom. 250 rejsende kom hurtigt frem med SAS og Catalina.

I 1960 tog man den nye og store lufthavnsbygning i brug. Den afløste det gamle nødhotelet på basen med 15-20 sengepladser. Der var 124 sengepladser på det nye hotel, som hvilede på 250 forspændte jernbetonpæle, rammet og dampet ned i den evig frosne jord.

Lufthavnsbygningen varselede jetalderen. Nu kunne de veltjente DC-7 skiftes ud med DC-8, og flyvetiden over Atlanten reduceredes fra 7 til 4 timer.

Folk, der venter

Udviklingen fortsatte med flere hoteludvidelser. Og i 1965 erstattedes Catalinaer og de små enmotorede Twin Otter med store helikoptere. Men i mellemtiden var passagerantallet steget så meget, at Søndrestrom var blevet en flaskehals i kysttrafikken. Det var ikke nok, at kystflyvningens aflastedes af forskellige rejsebåde og skibe som »Disko« og »Nordbrise«.

Og passagererne hober sig op i Grønlands indfaldsport. Særligt slemt var det i 1970'erne med op til 58.000 overnatninger årligt. Og ventetiden kunne falde lang. En træt passager havde en følgende klagesuk: »Folk, der venter, folk, der glø...« En anden var faldet så godt til livet i Søndrestrom, at han nægte-

de at rejse videre, da lejligheden endelig bød sig. Han troede til sidst, at han hørte med til det faste stab på hotellet!

Men problemet med vendte passagerer løstes delvist, da Nuuk i september 1979 fik sin landingsbane og fastvingede flys ære begyndte i kysttrafikken. I dag er Søndrestrom ikke længere en flaskehals som for 15 år siden.

Antallet af de årlige overnatninger er nu nede på 20.000.

En fast institution

Når Søndrestøms historie skal skrives, kan man ikke uden om Steen Malmquist, den civile administrationschef siden maj 1963. Han er nemlig en fast institution, hvis hjælpsomhed utallige passagerer har nydt af gen-

nem de mere end 28 år. Som født i Grønland og dobbeltsproget har haft haft en uvurderlig betydning, ikke mindst for ventende grønlandske patienter.

Steen Malmquist har haft en eventyrlig løbebane. Efter uddannelse vendte han tilbage til fødelandet, hvor han i 1950-52 var med til at anlægge vejstationen Danmarks-havn. Derefter var han i stædepatruljen Sirius. Som løjtnant var han i FN-styrkerne i Egypten, hvor han fulgte israelitterne gennem Sinaiørkenen i ulidelig varme og var med i indtoget i Gaza. Men så vendte han tilbage til Grønland og var i 1958 forbindelsesofficer ved anlæggelsen af Kulusuk.

Da Steen Malmquist ankom til Søndrestrom i 1963 var der 1200 amerikanere. I dag er der kun 14 tilbage, og om et år rejser de alle for godt.

Den 1. oktober 1992 overtager hjemmestyret hele driften af lufthavnen og personalet forøges fra de nuværende 90 til ca. 170. Og dertil kommer så personalet hos forskellige institutioner som Statens Luftfartsvæsen, Meteorologisk Institut, SAS og Grønlandsfly.

Steen Malmquist er netop fyldt 61 år. Han glæder sig til sin nye rolle som vicelufthavnchef, og han siger:

— Jeg har haft en fantastisk dejlig og spændende tid i Søndrestrom. Jeg har mødt mange interessante mennesker, og jeg har gennem årene haft gode medarbejdere.

DRIFT, VEDLIGEHOLDELSE OG SERVICE GREENLAND CONTRACTORS – EN VIRKSOMHED I GRØNLAND

GREENLAND CONTRACTORS KALAALLIT NUNAANNI SULIFFEQARFIK ingerlataraa ingerlatitsineq, aserfallajaallisaneq aamma sullissineq.

Greenland Contractors (GC) Pituffimmi Kangerlussuarmilu ingerlatitsinermik, aserfallajaallisaneermik kiisaalu sullissinikkut suliaqartuuvoq.

GC Pituffimmi, Kangerlussuarmi Københavnilu allaffeqarpoq.

I Thule og Søndre Strømfjord udfører GREENLAND CONTRACTORS (GC) drifts-, vedligeholdelses- og serviceopgaver.

GC har kontorer i Thule, Søndre Strømfjord og København.

